

KRÓLESTWO BAHRAJNU
Informacja o stosunkach gospodarczych z Polską

1. Informacje ogólne

Powierzchnia:	760 km ²
Ludność:	1,44 mln
Głowa państwa (król):	Hamad bin Isa Al Khalifa
Premier	Khalifa bin Salman Al Khalifa
Wicepremier ds. Gospodarczych	Salman bin Hamad Al Khalifa
Minister Przemysłu, Handlu i Turystyki	Zayid bin Rashid Al Zayani
Minister Energii	Abd Al Husayn Mirza
Minister Spraw Zagranicznych,	Khalid bin Ahmad bin Muhammad Al Khalifa
Ambasador Bahrajnu w Polsce (siedziba Berlin)	Ahmed Almuharraqi, Chargé d'Affaires
Ambasador RP w Bahrajnie (siedziba Kuwejt)	Paweł Lechowicz

Zgodnie z konstytucją z 2002 roku Bahrajn jest dziedziczną monarchią konstytucyjną, a głową państwa jest król. Władzę wykonawczą sprawuje rząd. Władza ustawodawcza spoczywa w rękach króla i 2-izbowego parlamentu: pochodzącego z powszechnych wyborów Zgromadzenia Narodowego (40 członków o 4-letniej kadencji) i Rady Szury (40 członków mianowanych przez króla).

Przynależność do organizacji międzynarodowych: ONZ, Liga Arabska, Światowa Organizacja Handlu (WTO), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF), Arabski Fundusz Walutowy (AMF), Międzynarodowy Bank Rekonstrukcji i Rozwoju (IBRD), Międzynarodowy Bank Rozwoju (IDB), Organizacja Arabskich Krajów Eksportujących Ropę Naftową (OAPEC), Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej (IAEA), Panarabska Strefa Wolnego Handlu (GAFTA), Rada Współpracy Państw Zatoki (GCC).

Główne ośrodki miejskie: stolica Manama (ok. 570 tys. mieszkańców), **język urzędowy:** arabski, w powszechnym użyciu także język angielski.

Bogactwa naturalne: ropa naftowa, gaz ziemny, rudy żelaza i miedzi, ponadto bogate zasoby ryb i krewetek, perły.

Waluta: dinar bahrajński (BHD) – kurs wymiany 1 USD = 0,376 BHD (kurs sztywny).

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne

	2013	2014	2015	2016	2017
PKB (PPP, mld USD)	60,1	63,2	66,3	68,6	71,2
PKB na 1 mieszkańca (PPP, USD)	48 400	49 800	48 400	48 200	49 000
PKB (wzrost w %)	5,3	4,4	2,9	3,5	3,8
Deficyt budżetowy (% PKB)	bd	- 3,6	- 13,3	- 13,9	- 10,1
Dług publiczny (% PKB)	41,3	43,8	58,7	81,4	88,5
Inflacja (w %)	3,3	2,7	1,8	2,8	1,4
Bezrobocie (w %)	4,3	4,1	4,3	3,7	3,6
Rezerwy dewizowe (mld USD)	5,35	6,05	4,66	3,09	2,35
Zadłużenie zagraniczne (mld USD)	17,66	18,75	19,74	42,55	52,15
Eksport towarów (mld USD)	20,93	20,75	14,20	12,78	15,38
Import towarów (mld USD)	13,66	13,32	8,85	13,59	16,08
Bezp. inwestycje zagr. w Bahrajnie (mld USD)	17,82	18,77	17,31	21,56	22,08
Inwestycje bezp. Bahrajnu za granicą (mld USD.)	10,75	10,72	11,22	10,50	10,66

Struktura PKB w 2017 r.: rolnictwo – 0,3 %, przemysł, gł. naftowy – 39,3 %, usługi – 60,4 %.

Główne gałęzie przemysłu to: wydobywanie i przetwórstwo ropy naftowej i gazu ziemnego, produkcja aluminium, granulacja żelaza, nawozy sztuczne, bankowość islamska i offshore, ubezpieczenia, naprawy statków, turystyka. W rolnictwie – uprawa owoców i warzyw, drób, produkty mleczne, krewetki, ryby.

Wymiana handlowa

Eksport – 15,4 mld USD (2017 r.); główne produkty eksportowe: ropa naftowa i produkty jej przetwórstwa, aluminium, tekstylia; główni odbiorcy: Zjednoczone Emiraty Arabskie (19,6 % udział), Arabia Saudyjska (11,7 %), USA (10,8 %), Oman (8,1 %), Chiny (6,5 %), Katar (5,7 %).

Import – 16,1 mld USD (2017 r.); główne produkty importowe: ropa naftowa, maszyny i urządzenia, chemikalia; główni dostawcy: Chiny (udział 8,8 %), Zjednoczone Emiraty Arabskie (7,2 %), USA (7,1 %), Australia (5,3 %), Japonia (4,8 %).

2. Podstawowe informacje, sytuacja gospodarcza.

Niskie ceny ropy spowodowały deficyt budżetowy w wysokości co najmniej 3,5 mld USD, tj. około 10 % PKB w 2017 roku. Bahrajn ma niewiele opcji na pokrycie tego deficytu, przy skromnych zagranicznych aktywach i ograniczonej zdolności pożyczania, wynikającej głównie z ratingu długu nieco powyżej statusu "śmieciowego".

Bahrajn poczynił wielkie wysiłki na rzecz dywersyfikacji gospodarki. Jego wysoko rozwinięte zaplecze komunikacyjne i transportowe, jak i zaawansowane systemy łączności, przyciągnęły tu wiele korporacji międzynarodowych. Jako pierwszy kraj GCC Bahrajn sfinalizował w sierpniu 2006 roku porozumienie o wolnym handlu (FTA) z USA.

Gospodarka Bahrajnu nadal w dużym stopniu uzależniona jest od ropy naftowej. W 2013 r. produkcja ropy naftowej i jej rafinacja stanowiły 73 % przychodów eksportowych, 86 % wpływów budżetu państwa i równocześnie 21 % PKB. Inne ważne sektory gospodarki to produkcja aluminium (drugi co do wielkości produkt eksportowy) oraz finanse i budownictwo. Bahrajn wciąż poszukuje nowych źródeł gazu ziemnego stanowiącego surowiec dla rozwoju przemysłu petrochemicznego i produkcji aluminium. W kwietniu 2018 r. Bahrajn poinformował o odkryciu największych złóż ropy naftowej i gazu w historii tego kraju, położonych w Zatoce Bahrajnu na wybrzeżu zachodnim.

Kraj ten konkuruje z Malezją jako centrum światowej bankowości islamskiej.

W efekcie zamieszek i niepokoїв społecznych w 2011 roku (tzw. „arabska wiosna”) doszło do spowolnienia wzrostu gospodarczego kraju, jednak w kolejnych latach gospodarka odzyskała swój impet, częściowo w wyniku poprawy wyników w sektorze turystyki.

W raporcie Banku Światowego **Doing Business 2019** oceniającym warunki prowadzenia działalności gospodarczej w poszczególnych krajach, Bahrajn zajął **62.** pozycję wśród 190 ujętych w rankingu gospodarek świata (66. miejsce w DB 2018).

3. Polityka gospodarcza

Bahrajn ma jedną z najbardziej liberalnych gospodarek w Radzie Współpracy Zatoki Perskiej (GCC). Korzyści dla firm polskich eksportujących do Bahrajnu to: dobre połączenia komunikacyjne, bezpośredni dostęp do Arabii Saudyjskiej poprzez most (groblę), najbardziej liberalny system podatkowy w Zatoce, 100 % zagranicznej własności aktywów biznesowych i nieruchomości dozwolone bez ograniczeń charakterystycznych dla tzw. stref wolnocłowych. Siłą rynku są konkurencyjne koszty operacyjne, dobrze uregulowany sektor usług finansowych, zaawansowane usługi logistyczne, dedykowane strefy przemysłowe, wykształcona i wykwalifikowana lokalna siła robocza, jak również, co jest bardzo ważne, wysoka jakość życia dla cudzoziemców.

Rząd kładzie zwiększony nacisk na dywersyfikację gospodarki w ramach programu „Wizja Gospodarcza 2030”. Ma on na celu wzrost sektora prywatnego. Produkcja przemysłowa dla sektora pozanaftowego rośnie w ciągu ostatnich lat, ze średnim tempem ok. 5 %. Bahrajn przeszedł gwałtowny wzrost rozwoju infrastruktury w ostatnich latach, po przydziale środków z Programu Rozwoju GCC. Ma to na celu poprawę jakości usług publicznych oraz rozwiązanie problemów społeczno-gospodarczych.

Bahrajn jest małym krajem. Centralne położenie pomiędzy krajami Zatoki Perskiej wymaga delikatnego balansowania, zwłaszcza w sferze polityki zagranicznej wśród swoich większych sąsiadów. Sunnicki rząd często wchodzi w konflikt z szyicką większością kraju. Na początku 2011 r., wśród arabskich powstań w innych krajach regionu, rząd Bahrajnu stanął w obliczu podobnych protestów. Jako siły rozjemcze wezwano siły zbrojne i policyjne z innych krajów Zatoki. Sporadyczne niepokoje nadal się pojawiają. Próby porozumienia politycznego są kontynuowane poprzez dialog wszystkich liczących się frakcji w kraju, włączając parlament i partie (formalnie – ugrupowania) polityczne.

4. Ramy prawno-traktatowe współpracy gospodarczej

UE – Bahrajn

Umowa o współpracy (Co-operation Agreement) pomiędzy UE a GCC - podpisana w 1989 r. Ministrowie Spraw Zagranicznych spotykają się raz w roku w ramach Wspólnego Posiedzenia Ministerialnego (Joint Council/Ministerial Meeting). Porozumienie to jest pierwszym z porozumień tzw. nowej generacji, jakie UE zawarły z państwami trzecimi. Nie ogranicza się bowiem, jak dotychczasowe porozumienia, do współpracy gospodarczej, ale zakłada - w dłuższej perspektywie - możliwość ustanowienia strefy wolnego handlu pomiędzy stronami porozumienia. Założeniem Umowy o Współpracy pomiędzy UE a GCC jest ułatwienie rozwoju stosunków handlowych i otwarcie rynków towarowych. Na podstawie Porozumienia, powołano szereg grup roboczych, których zadaniem jest koordynacja rozwoju współpracy obejmującej przemysł, energetykę i ochronę środowiska.

Kwestia **Porozumienia o Wolnym Handlu (FTA)** w relacjach Unia Europejska (EU) - Rada Współpracy Arabskich Państw Zatoki (GCC): negocjacje UE-GCC należą do jednych z najdłużej prowadzonych w zakresie dwustronnych relacji handlowych. Rozmowy rozpoczęto w 1990 r. Pomimo kilkukrotnych rund spotkań technicznych i politycznych, nie osiągnięto pełnego porozumienia, w związku z czym negocjacje w końcu 2008 r. zostały zawieszone.

Polska – Bahrajn

Polsko-bahrajńskie stosunki dyplomatyczne zostały nawiązane w 1990 r. Obowiązuje jedna tylko umowa międzyrządowa - o komunikacji lotniczej, podpisana w 1998 r. Na początku lat 90. (weszła w życie 03.04.1999 r.).

5. Wymiana handlowa z Polską

<i>mIn USD</i>	2014	2015	2016	2017	<i>Dynamika 2016 = 100 %</i>	2018*	<i>Dynamika 2017 = 100 %</i>
Eksport	27,8	17,8	24,3	49,1	202,6	22,3	45,4
Import	70,3	22,9	21,9	38,7	176,6	55,5	143,4
Obroty	98,1	40,7	46,2	87,8	190,2	77,8	88,6
Saldo	- 42,5	- 5,1	2,4	10,5		- 33,2	

Źródło: GUS */ dane wstępne

Dane za **2017** r. wykazały obroty handlowe na poziomie bliskim 88 mln USD (z czego na nasz eksport przypadało około 49 mln USD). Powiększyło się dodatnie dla Polski saldo w obrotach handlowych z Bahrajnem (po raz pierwszy od wielu lat odnotowaliśmy nadwyżkę w handlu z tym krajem w 2016 r.). W roku **2018** wartość wzajemnych obrotów była niższa o 10 mln USD, co oznacza spadek o ponad 11 % w porównaniu z 2017 r. spowodowany znacznym spadkiem polskiego eksportu - o blisko 55 % (brak dostaw w głównych pozycjach eksportowych w 2017 r., do których należały: turbiny na parę wodną i gazowe, silniki, zespoły prądotwórcze). W efekcie, ponownie odnotowaliśmy niekorzystny dla nas bilans w handlu z Bahrajnem.

Dominującymi pozycjami w polskim eksporcie do Bahrajnu w 2018 roku były:

- ostrza i maszynki do golenia – 2,7 mln USD, 12,1 % wartości polskiego eksportu
- elektrody i szczotki węglowe – 2,6 mln USD, 11,8 % udział
- meble – 2,5 mln USD, udział 11,4 %
- cukier buraczany – 1,0 mln USD, 4,5 % udział
- pojemniki, opakowania i zamknięcia szklane – 0,9 mln USD, udział 3,9 %.

Główni eksporterzy (2016 r.): SGL Carbon Polska S.A (elektrody), Cefetra Polska Sp. z o.o., Turbocare Polska Sp. z o.o., Procter and Gamble Polska Sp. z o.o.(art. sanitarne) i Dekorglass Działdowo S.A. (pojemniki ze szkła).

Dominujące pozycje w imporcie z Bahrajnu: podobnie jak w poprzednich latach - to aluminium nieobrobione – 44,5 mln USD, około 80 % całości naszego importu. Inne pomniejsze produkty to: tkaniny bawełniane, włókna szklane, płyty, folie i arkusze z tworzyw sztucznych.

Główni importerzy (2016 r.): Uniwheels Production Polska Sp. z o.o.– Stalowa Wola, Ronal Polska – Wałbrzych (stopy aluminium) oraz Levi Straus Poland – Płock (tekstylia).

6. Współpraca inwestycyjno-kapitałowa

Inwestycje Bahrajnu w Polsce mają charakter głównie portfelowy. Banki i spółki z Bahrajnu kupowały przede wszystkim polskie obligacje rządowe, korzystając jednak z pośrednictwa swoich spółek zależnych lub agentów działających na terenie Europy. Wielkość kapitału bahrajńskiego ulokowanego w Polsce jest trudna do oszacowania. Prywatni inwestorzy koncentrują się na rynku nieruchomości, drobnego handlu i gastronomii. Oficjalne dane statystyczne nie odnotowały żadnych bahrajńskich inwestycji bezpośrednich w Polsce ani polskich inwestycji w Bahrajnie.

7. Dostęp do rynku

Bahrajn to stosunkowo łatwe miejsce do prowadzenia działalności gospodarczej. Jednak i tu istnieje wiele problemów, takich jak: opóźnienia w płatnościach, biurokracja w agencjach rządowych, w szczególności dla uzyskania licencji, konieczność zatrudniania kontyngentu obywateli Bahrajnu w ramach tzw. 'bahrajnizacji', co ma na celu poprawę lokalnej perspektywy zatrudnienia i zmniejszenie uzależnienia od importowanej siły roboczej, a ponadto dokumentacja rządowa w języku arabskim. Polskie towary i usługi (jakkolwiek mało znane) są dobrze traktowane za jakość, ale cena jest zwykle czynnikiem decydującym o sprzedaży.

Do Bahrajnu **można eksportować bezpośrednio**, ale praca ze starannie dobranym miejscowym partnerem lub doradcą jest łatwiejsza. Lokalny agent jest zwykle lepiej zaznajomiony z otoczeniem biznesu i będzie mu łatwiej, np. utrzymywać kontakty z klientami, poszukiwać nowego biznesu czy uzyskać informacje na temat najnowszych trendów rynkowych.

Królestwo Bahrajnu pozwala na 100 % własności zagranicznej przedsiębiorstw w większości sektorów, chociaż mogą obowiązywać pewne ograniczenia. Dodatkowe informacje na stronie: <http://www.startupoverseas.co.uk/starting-a-business-in-bahrain/company-formation.html>.

Przedsiębiorstwa zakładane w Bahrajnie muszą być rejestrowane w Bahrain Investors Centre w celu uzyskania oficjalnego rejestru działalności gospodarczej (CR). Firmy są zobowiązane do odnawiania CR w ujęciu rocznym.

Uwarunkowania prawne - oczekuje się, że firmy działające w Bahrajnie będą przestrzegać międzynarodowych standardów rachunkowości i ładu korporacyjnego. W zakresie rozwiązywania sporów Bahrajn jest gospodarzem Bahrain Chamber of Dispute Resolution we współpracy z American Arbitration Association (BCDR-AAA).

Normy i przepisy techniczne - prawo Bahrajnu wymaga, by wszystkie oznakowania i opakowania były w języku arabskim i/lub angielskim. Naklejki, jako forma etykietowania, nie są akceptowane.

Wszystkie detale odnośnie wymagań można sprawdzić na stronie Ministerstwa Przemysłu i Handlu (MOIC) - <http://www.moic.gov.bh/en/Pages/default.aspx>.

Własność intelektualna - Dyrektoriat Własności Przemysłowej w MOIC stworzył ramy prawne dla przepisów dotyczących patentów, znaków towarowych i projektowania. Brak jest jednak wyspecjalizowanych sądów, lokalnych specjalistów i adwokatów w tej branży.

Postępowania podatkowe i celne - Bahrajn ma najniższe podatki korporacyjne i osobowe w GCC. Istnieje bardzo niewiele podatków pośrednich i nie ma np. podatku dochodowego czy podatku od majątku i dochodów kapitałowych.

Cła - Firmy, które chcą eksportować towary na Bahrajn w celach ich odsprzedaży lub konsumpcji muszą uzyskać ogólną licencję od dyrekcji do spraw celnych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Wspólne Prawo celne GCC określa ramy przepisów dotyczących importu do GCC. Jednak każde państwo członkowskie sporządza własną listę towarów zakazanych, ograniczonych i wyłączonych. Eksporterzy, którzy chcą reeksportować na inne rynki GCC muszą sprawdzić listy dotyczące krajów docelowych. Świadectwo pochodzenia jest potrzebne do odprawy celnej dla wszystkich towarów (towary wyprodukowane w Izraelu, nie mogą być importowane do Bahrajnu). Szczegółowe informacje na temat wymagań eksportowych i importowych, procedur i ograniczeń można znaleźć na stronie internetowej <http://www.customs.gov.bh>.

Cła są zazwyczaj w wysokości 5 %, z wyjątkiem alkoholu i tytoniu, gdzie obowiązują wyższe stawki. Liczne towary jak, żywność i produkty medyczne, są całkowicie zwolnione z cła, ale mogą wymagać specjalnego zezwolenia. Zwolnienia dotyczą towarów dla reeksportu, dóbr inwestycyjnych i surowców do produkcji. Więcej detali na stronie: <http://madb.europa.eu/madb/indexPubli.htm>.

Dokumentacja – specjalna dokumentacja towaru jest zwykle wymagana w przypadku przywozu: leków, żywności, żywych zwierząt, mięsa, drobiu, produktów zwierzęcych i ich pochodnych. Zezwolenia mogą być wymagane w przypadku niektórych produktów, jak specjalne rasy koni, uzbrojenie i środki owadobójcze (informacja na stronie Bahrain Customs <http://www.customs.gov.bh>).

Wymagania odnośnie zachowania firm - język angielski jest powszechnie używany na terenie całego kraju, niemniej jednak w kontaktach rządowych preferowany jest język arabski. Bahrajn jest najbardziej liberalnym państwem GCC i ludność jest tolerancyjna wobec wszystkich wyznań. Islam jest jednak podstawą kultury narodowej i jego przepisy powinny być respektowane.

8. Potencjalne dziedziny współpracy

Bahrajn jest krajem wolnorynkowym, który w minimalnym stopniu stosuje bariery ochronne. Poza sektorem ropy i gazu oraz produkcji aluminium większość z potrzeb zaspokaja w oparciu o import. Bariery celne są minimalne a istniejąca i stale rozbudowywana infrastruktura daje duże możliwości dla firm zagranicznych, w tym polskich. Nie należy zapominać o ograniczonym potencjale (niewielka liczba ludności), za zaangażowaniem się na rynku przemawia jednak jego wysoka siła nabywcza.

Baza dla rozbudowy polskiej obecności jest bardzo skromna – istnieje jednak możliwość zwiększenia naszej sprzedaży we wszystkich niemal obszarach. Szans należy upatrywać też w niżej opisanych planach inwestycyjnych kraju. Większość z przyznanych 10 mld USD środków z Funduszu Programu Rozwoju GCC przeznaczono na rozwój infrastruktury. Projekty te obejmują: szkoły, szpitale i budownictwo społeczne, rozwój sieci drogowej, sieć kolejową dla krajów GCC i inne projekty transportu lądowego (np rozwój sieci autobusowej i systemu Light Rail Rapid Transit), rozbudowa Bahrain International Airport, rozbudowa rafinerii ropy naftowej dla Bahrain Petroleum Company (Bapco) i dalszy rozwój produkcji aluminium.

Możliwości dla polskich firm mogą obejmować: doradztwo w zakresie transportu i inżynierii, dostarczanie konkretnych produktów lub materiałów, zarządzanie projektami i programami, obsługa i konserwacja, wiedza techniczna w zakresie budowy mostów, bezpieczeństwa ruchu drogowego, szkolenia i inteligentne systemy transportowe (ITS).

W celu poprawy standardów w całym spektrum edukacyjnym Bahrajn wydał 2,6 % PKB na edukację publiczną w 2014 r. Istnieją możliwości współpracy w tym sektorze, w szczególności w takich dziedzinach jak rozwój programu opieki zdrowotnej, nauk społecznych, energii, technologii i sektorów kreatywnych, kształcenie i szkolenie zawodowe czy wspólne badania z lokalnymi uczelniami.

Rząd Bahrajnu przeznaczył w 2014 r. 2,8 % wydatków na opiekę zdrowotną z celem poprawy jej jakości. Szanse dla polskich firm obejmują: dostawy farmaceutyków, wyposażenia medycznego, zarządzanie obiektami oraz szkolenia dla pracowników.

Bahrajn jest uważany za najlepiej uregulowane centrum usług finansowych na Bliskim Wschodzie. Jest to atrakcyjna lokalizacja do założenia działalności dla zdobycia konkurencyjności w regionie w sektorach finansów islamskich i ubezpieczeniowych. Usługi finansowe są obecnie najszybciej rozwijającym się sektorem gospodarki Bahrajnu. Ma nieco ponad 400 instytucji finansowych, które stanowią 16,5 % PKB. Jest siedzibą dla wielu europejskich firm świadczących usługi finansowe i zawodowe.

9. Placówki dyplomatyczne

- Ambasada RP w Kuwejcie (ambasador jest akredytowany również w Królestwie Bahrajnu)
Kuwejt, Kuwejt, Al-Jabriya, Block 7, Street 3, Villa 20, P.O. Box 5066, 13051, Safat
tel.: +96525311571, tel. dyżurny: +96525311572, faks: +965 25311576
e-mail: kuwejt.amb.sekretariat@msz.gov.pl, www.kuwejt.msz.gov.pl
- Ambasada Królestwa Bahrajnu w Polsce (ambasador jest akredytowany również w RP)
Klingelhöfer Str. 7, D-10785 Berlin
tel.: + 49 30 868 777 77, fax: + 49 30 868 777 88
e-mail: info@bahrain-embassy.de